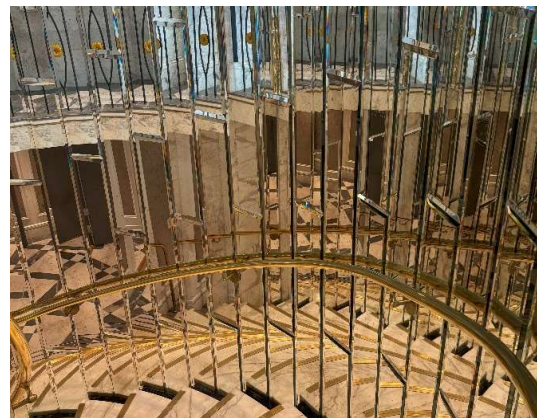

BRITANNIA HOTELL

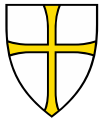
Fredningsdokumentasjon

KULTURHISTORISK RAPPORT

Utarbeidet av Trøndelag fylkeskommune

2024

Innhold

1 Bakgrunn.....	2
1.1 Om fredningsdokumentasjonen.....	2
1.2 Bakgrunn for fredningen	2
1.3 Lokalisering.....	2
1.4 Innsamling av dokumentasjon	2
2 Britannias historiske utvikling	2
2.1 Det første hotellet i 1870	2
2.2 1880-utbyggingen.....	3
2.3 Ombygging i årene 1890-1897	4
2.4 Etablering av Palmehaven	7
2.5 1960-tallet og Korsmo	8
2.6 Rehabiliteringen i 2016-2019	9
2.7 Historiske hendelser og personer.....	9
2.7.1 Nansen og Speilsalen-foredraget i 1896	9
2.7.2 Arbeidet med løsrivelsen av Sverige 1905	9
2.7.3 Tilknytning til nasjonal minoritet og trøndersk-jødisk historie	10
2.7.4 Andre verdenskrig	11
2.7.5 Flere personhistorier	13
2.8 Britannia i dag.....	14
3 Beskrivelse av fredningsobjektet.....	15
3.1 Eksteriør og konstruksjon.....	15
3.2 Interiører	17
3.2.1 Speilsalen.....	19
3.2.2 Palmehaven	21
3.2.3 Arne Korsmos trapperom fra 1. etg til kjeller, med tilhørende telefonboks.....	25
3.2.4 Innvendig konstruksjon, kuppel på tak	26
4. Anbefalt litteratur.....	27
5 Kilder.....	27

Forsidebilder: Britannias fasade, Arne Korsmos trapp, Speilsalen og Palmehaven.

Foto der annen kilde ikke er oppgitt: Monica Anette Rusten©Trøndelag fylkeskommune

1 Bakgrunn

1.1 Om fredningsdokumentasjonen

En fredningsdokumentasjon er et vedlegg til fredningsvedtaket. Dokumentasjonsvedlegget opplyser vedtaket og danner utgangspunkt for fremtidig forvaltning av kulturminnet.

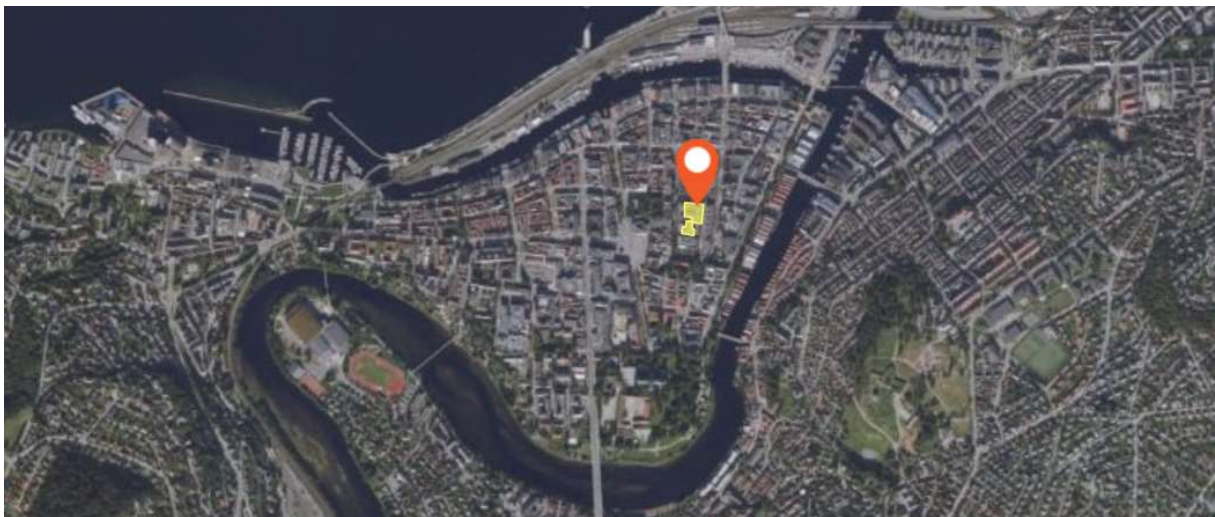
Fredningsdokumentasjonen belyser ikke alle forhold eller utgjør en uttømmende historisk oversikt.

1.2 Bakgrunn for fredningen

I forbindelse med omfattende rehabiliteringsarbeider i hele hotellet med oppstart sommeren 2016, ble Britannia hotell midlertidig fredet den 10.01.2017. Dette vedtaket ble påklaget av eier. Riksantikvaren vedtok et omgjøringsvedtak den 25.08.2017, der omfanget ble noe redusert.

1.3 Lokalisering

Britannia hotell ligger i Dronningens gate 5 og midt i Midtbyen, i hjertet av Trondheim sentrum.

Figur 1 Utsnitt av seeiendom.no, der Britannia gnr 401 bnr 293 er markert i gult.

1.4 Innsamling av dokumentasjon

I utarbeidelsen av dokumentasjonsvedlegget er det samarbeidet med hotellets eier E. C. Dahls eiendom. Det er benyttet en rekke oppslagsverk, både fysiske og digitale, for å trekke ut informasjon som er relevant for fredningsvedtaket og videre forvaltning. Det henvises til kildehenvisninger underveis og kapittel 5 *Kilder*.

2 Britannias historiske utvikling

2.1 Det første hotellet i 1870

Trebygningen som huset det første Britannia hotell var en stor patrisiergård oppført i 1708 av kjøpmann Johan Luytkis og var blant annet bolig for biskop Gunnerus.¹ Hotellvert Andreas Myhre fra Stjørdal kjøpte tregården på hjørnet av Dronningens Gate og Apotekerveita i 1870 og åpnet Britannia

¹ https://www.flickr.com/photos/trondheim_byarkiv

hotell i «det eleganteste strøg av byen», som eieren skrev i sin annonse.² Hans første gjester var åtte britiske lakselorder og to velstående amerikanere. Forretningsmodellen hans gikk ut på å tiltrekke seg nettopp velstående britiske turister, såkalte «lakselorder», som ønsket å oppleve naturen og fiske i de mange nærliggende elvene.³ Hotellet fikk derfor navnet Britannia Hotel og gjestene ble hilst velkommen med «We speak English» skrevet på døren og Afternoon Tea. Det ble fort også et yndet møtested for byens befolkning. Kundekretsen utvidet seg og lokket etter hvert til seg andre tilreisende. Hotellet var etablert på et gunstig tidspunkt, og fikk med seg den store veksten i turismen fra siste fjerdedel av 1800-tallet.

Figur 2 Bilde av Dronningens gate fra mellom 1870-1874. Bygning nr. 2 fra venstre er Britannia hotell.
https://strindahistorielag.no/wiki/index.php/Fil:Ridehuset_Dronningensgate.JPG

2.2 1880-utbyggingen

I 1877 ble det planlagt et nytt hotell, som sto ferdig i 1880. Ettersom murtvang var innført i 1845, ble den nye bygningen oppført i mur, tegnet og bygd av Jacob Digre.⁴ Murbygningen hadde store etasjehøyder, direkteørleilighet i første etasje i direkte kontakt med den gamle hotellbygningen, og korridor med rom i to etasjer over denne.⁵ Vestre halvdel av dagens hotell mot Dronningens gate er fortsatt dette første byggetrinn.

² Vedtak om midlertidig fredning, saksdokument 201609752-4, Sør-Trøndelag fylkeskommune

³ [Krevende renovering av historisk hotell \(schueco-knowledge.no\)](https://www.schueco-knowledge.no/)

⁴ [Arkitektur N Nr. 4 2019 - Britannia gjenfortalt.pdf \(berre-ellefsen.no\)](#)

⁵ Vedtak om midlertidig fredning, saksdokument 201609752-4, Sør-Trøndelag fylkeskommune

Figur 3 Den nye fløyen øst for patrisiergården. Foto: [Trondhjem \(nb.no\)](http://Trondhjem.nb.no)

Arkitekt Jacob Digre drev en større entreprenørforretning og ferdighusfabrikk i Ila i Trondheim og firmaet var i sin tid ett av de største byggefirmaene nordenfjells⁶. I tillegg til Britannia, ble det oppført flere monumentalbygg i Trondheim av dette firmaet, blant annet Hjorten (revet) og Frimurerlogen.

2.3 Ombygging i årene 1890-1897

I midten av 1890-årene begynte planleggingen av en utvidelse mot øst, som innebar riving av patrisiergården der det opprinnelige hotellet fremdeles lå.⁷ Patrisiergården i tre ble revet i 1895 og solgt i to deler. En fløy ble satt opp i Hommelvik, den andre ble flyttet til Ilevolden 7, der den står i dag.⁸

De nye planene innebar å utvide hotellet helt fram til Apotekerveita i øst, og videre opp langs denne.⁹ På dette tidspunkt var Jacob Digre død, og sønnen Johan Petter hadde overtatt arkitektkontoret. Han knyttet til seg Karl Norum fra Levanger, en av de mest betydningsfulle arkitekter i Midt-Norge omkring forrige århundreskiftet, som sjefsarkitekt i trelastfirmaet Jacob Digre. Han ble engasjert til arbeidet, og utarbeidet planer som innebar gjenbruk av den relativt nye vestfløyen. Vestfløyen ble utvendig modernisert og inkorporert i en mye mer storslagen fasade i nybarokk, med en bred

⁶ [Jacob Digre – WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](http://JacobDigre-WikiStrinda(strindahistorielag.no))

⁷ *Vedtak om midlertidig fredning*, saksdokument 201609752-4, Sør-Trøndelag fylkeskommune

⁸ [Gunnerusgården – WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](http://Gunnerusgården-WikiStrinda(strindahistorielag.no))

⁹ *Vedtak om midlertidig fredning*, saksdokument 201609752-4, Sør-Trøndelag fylkeskommune

midtrisalitt med tårnhjelm, og smalere siderisalitter etter mønster fra de store europeiske paleer. Bygningen var og er en helt eksepsjonell bygning i Trondheim og nordenfjells.

Grunnsteinen ble lagt 22.10.1895 i nærvær av direktørparet, sønnen Andreas Claussen, arkitekten Karl Norum og entreprenørene Johannes Digre og Ludvig Digre samt murmester Christian Christensen.¹⁰ Den store om- og tilbygde hovedbygningen sto ferdig til byens 900 års-jubileum i juli 1897. Britannia Café eller Hjørnet ble åpnet 17. mai 1897 og ble stamkafe for mange kjente Trondhjemmere.

Figur 4 Britannia mellom 1900 og 1940, etter utbyggingen av østfløyen som sto ferdig i 1897. Foto: <https://www.nb.no/items/116514164f63d347b105bed312d76b2d?page=0>

Spisesalen, nå speilsalen, var ferdigstilt og tatt i bruk som en enetasjes fløy, eller paviljong, på tvers av hovedbygningen, til side for midtaksen, ut i hagen. Den var utført i mur med trukne gesimser utvendig, innvendig kledd med pilastre og speilpaneler i tidens tolkning av klassisk arkitektur, og gjennomlyst fra tre sider. Spisesalen ble innviet den 30.8.1896 ved en stor mottakelse for Fridtjof Nansen i anledning hans «signingsferd» med polarskipet Fram på retur fra Nordpol-ferden samme år (se 2.7.1 s 9).

¹⁰ [Britannia Hotel – WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](http://Britannia%20Hotel%20-%20WikiStrinda%20(strindahistorielag.no))

Figur 5 Spisesalen, ukjent årstall.

<https://www.nb.no/items/b488a1b78f8f45dba1500282c7d00825?page=0&searchText=Britannia>

Figur 6 Spisesalen/speilsalen, ukjent årstall. Kilde: Nyrønning, Sverre M.: Britannia, 2020 s 90

2.4 Etablering av Palmehaven

I 1912 skiftet hotellet eiere, og «privaten» i første etasje ble nå omgjort til salonger med minimale strukturelle endringer.¹¹ Tross oppgangstidene var det urolige tider og det var fare for at hotellet skulle bli nedlagt. Dette skjedde ikke, og i stedet stilte Erling Scott-Isachsen seg i spissen for et konsortium av byens forretningsdrivende og rederier. Han hadde i 1916, mens han forhandlet om overtakelse av Britannia Hotel, bodd på Grand Hotel Royal i Stockholm, der han hadde opplevd «vinterträdgården» som var innviet i 1909. Dette var trolig inspirasjonen til «Palmehaven» i Britannia, der hensikten nok var å utvide hageserveringssesongen. Grand hotell i Oslo hadde allerede omdannet sin uteservering med springvann til «Palmen», også denne etter inspirasjon fra «Vinterträdgården».¹² Dette skjedde også i ei tid da den eksklusive hotellarkitekturen omfavnet det orientale, mauriske og eksotiske. Et eksempel på dette er Hotel Bristol i Oslo, bygd i 1920, med sin Mauriske hall, og biblioteksbar med vinterhave.

Arkitekt Morten Anker Bahcke ble engasjert, og skapte her sitt hovedverk. I Palmen, som rommet heter på folkemunne, var det helårs gress, springvann og levende musikk. Palmehaven ble åpnet 17. mai 1918. Samtidig med at Palmen ble bygd, ominnredet også Anker Bahcke lobbyen.¹³ Det ble åpnet et større rom, som fikk helhetlig ny eikekledning, og vinduene ut mot den gamle hagen fikk blyglass, trolig for å skjerme for innsyn begge veier mellom Palmehaven og Lobbybaren.

Figur 7 Pamlehaven ca 1940-årene.

<https://www.nb.no/items/ef337536fee01d7be9075e86e5556d80?page=0&searchText=Britannia>

¹¹ Vedtak om midlertidig fredning, saksdokument 201609752-4, Sør-Trøndelag fylkeskommune

¹² [Arkitektur N Nr. 4 2019 - Britannia gjenfortalt.pdf \(berre-ellefsen.no\)](#)

¹³ Vedtak om midlertidig fredning, saksdokument 201609752-4, Sør-Trøndelag fylkeskommune

Av de norske vinterhavene var og er Palmehaven på Britannia den mest ambisiøse, kanskje den arkitektonisk sett mest vellykkede, og den ble usedvanlig betydningsfull for det lokale bylivet. Haven var ikke bare et rom pyntet med palmer og springvann, men en glassoverdekket og nedsenket grønn oase, omkranset av restaurantbord på rikt ornamenterte gallerier, kledd med persiske tepper og avgrenset av doriske søyler i fri tolking, og med en balustrade som ifølge arkitekturguiden for Trondheim er bygd i «prikkhugget betong som fremhever og markerer rommets utendørskarakter.»

Palmehaven ble omfattende renovert på 1980-tallet og i forbindelse med dette ble oasen innskrenket for å gi plass til flere bord. Veggene, i mellomtida malt mørke, fikk tilbake sine sjablongmalte lyse fliser og himlingen sin opprinnelige «mauriske» utforming.

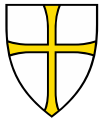
Figur 8 Palmehaven under oppussing, september 1986. Foto: Morten Antonsen.
<https://www.adressa.no/nyheter/i/9KOWME/britannia-hotel-gjennom-historiens-sus-og-dus>

2.5 1960-tallet og Korsmo

På 1960-tallet gjennomgikk deler av hotellet en ny ombygging, med Arne Korsmo (1900-1968) som arkitekt.¹⁴ Korsmo er en av 1900-tallets mest sentrale norske arkitekter i den internasjonale modernismen, og Britannia Hotel er ifølge Norsk biografisk leksikon fremhevet som et av få verker fra denne delen av hans liv. Korsmos interiører er av svært høy arkitektonisk kvalitet, dette gjelder særlig resepsjonslokalet, telefonkiosken, trapp til kjeller og toalettene i kjeller. Moderniseringen dreide seg om overflater, materialkvaliteter, sammenføyninger og preg, men også om romlige sammenhenger og logistikk.¹⁵

¹⁴ Vedtak om midlertidig fredning, saksdokument 201609752-4, Sør-Trøndelag fylkeskommune

¹⁵ [Berre+Ellefsen - Britannia gjenfortalt \(berre-ellefsen.no\)](http://berre-ellefsen.no)

2.6 Rehabiliteringen i 2016-2019

I juni 2016 stengte Britannia dørene i forbindelse med igangsetting av en større rehabiliteringsperiode. I løpet av arbeidene ble det avdekket at bygningsmassen var i langt dårligere stand enn man trodde da rehabiliteringsperioden startet. Det ble avdekket store skader i bjelkelag og takkonstruksjon forårsaket av muggsopp, råtesopp og ekte hussopp. Sistnevnte ble funnet i både bærebjelker og mot yttervegg og var vanskelig å sanere fordi sporene kan spre seg over store områder. Sanering av hussoppen gjorde det nødvendig å bytte ut store deler av det eldre treverket. Den opprinnelige fremdriften var at hotellet skulle gjenåpne i september 2018, men skadebildet førte til utsatt åpning og først 1. april 2019 ble hotellet gjenåpnet.

2.7 Historiske hendelser og personer

Britannia har vært sted for historiske begivenheter opp gjennom tidene, et utvalg er trukket frem under.

2.7.1 Nansen og Speilsalen-foredraget i 1896

I 1896, etter hovedekspedisjonen til Arktis, valgte Nansen Britannia Hotel som arena for sitt foredrag for geologiske selskap verden over.¹⁶ 247 mennesker kom reisende langveisfra og presset seg sammen i Speilsalen for å høre den lidenskapelige polfareren fortelle om sine utrolige opplevelser i Arktis og hvilke kunnskaper han og mannskapet hadde anskaffet på ferden mot Nordpolen.

2.7.2 Arbeidet med løsrivelsen av Sverige 1905

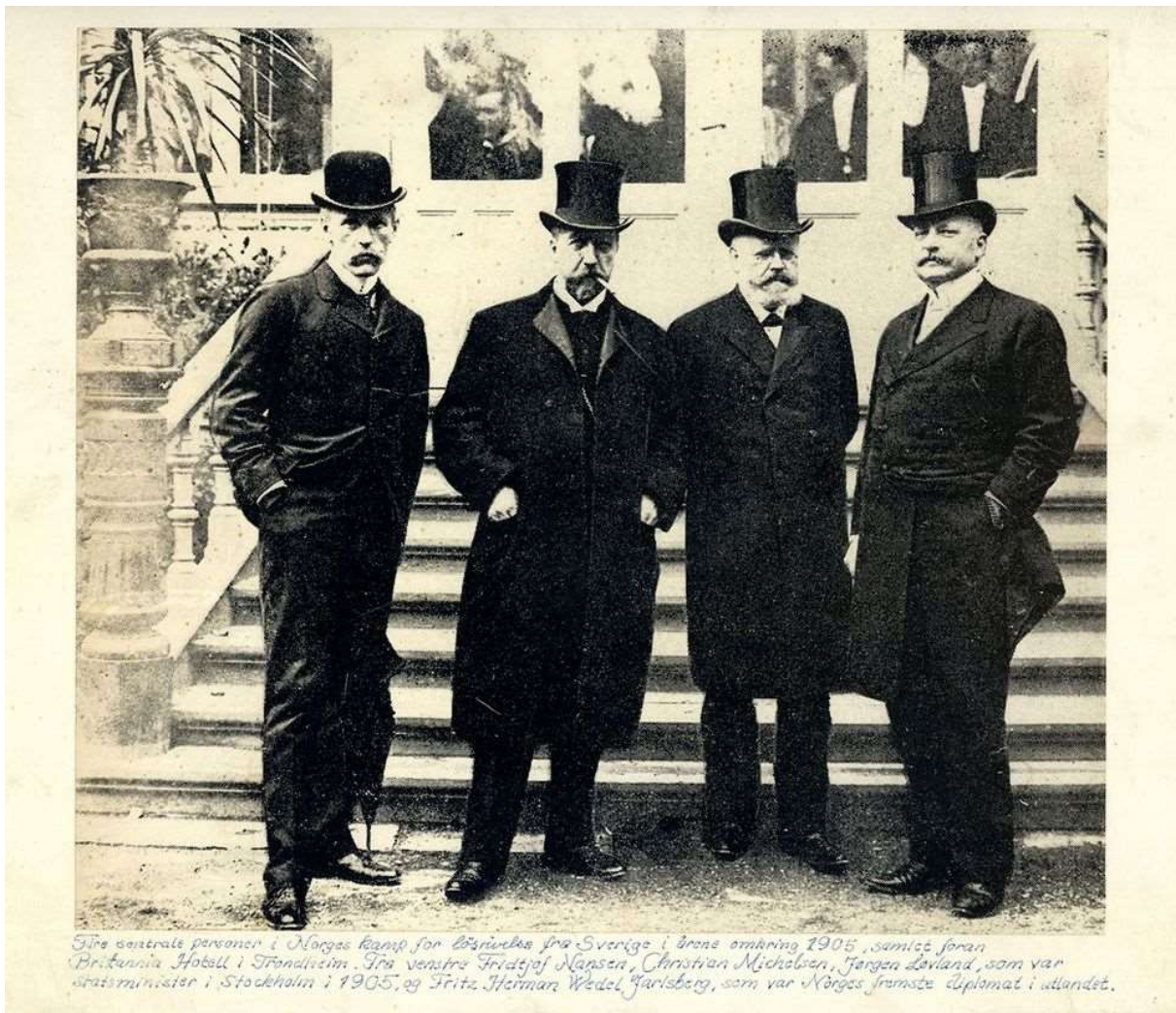
Etter ekspedisjonen til Nordpolen gikk Nansen inn i politikken og benyttet sin nye status til å arbeide for å få slutt på unionen med Sverige.

I 1905 gikk Nansen, som en av Norges mest fremstående figurer, inn for å oppløse unionen. Han spilte en sentral rolle i å overbevise danske prins Carl om å takke ja til tronen i det nylig selvstendige Norge.

På Britannia Hotel møtte Nansen en gruppe prominente personer for å utarbeide og planlegge signeringen av uavhengighetserklæringen og Norges løsrivelse fra Sverige. På hotellet befant han seg i selskap med Statsminister Christian Michelsen, utenriksminister Jørgen Løvland, Fritz Herman Wedel Jarlsberg, utsending i København, og andre ambassadører.

«Minister Wedel-Jarlsberg gav i gaaraftes Middag for det franske Gesandskap i Hotel Britannia», meldte Adresseavisen, og opplyser at kongen tok seg en spasertur på gaten sammen med «to kavalerer. Herrene var sivilt klædt, og blev ikke gjengkjendt».

¹⁶ [Året 1896 | Fridtjof Nansen og Arktis \(britannia.no\)](#)

Figur 9 Utenfor Britannia ca 1905. Foto: <https://www.adressa.no/okonomi/i/048E7o/britannia-hotel-gjennom-111-ar>

2.7.3 Tilknytning til nasjonal minoritet og trøndersk-jødisk historie

Det nye palmehaven skulle ha levende musikk og til åpningen ble den første kapellmesteren hentet fra utenfor landegrensene. Dette var Jac (Jacques) Maliniak, født i Warsawa i Polen i 1883.¹⁷ Da han og kona, Mathilde, med datteren Maryla, kom til Trondheim i 1918, hadde han allerede en suksessfull karriere bak seg. Blant annet hadde han jobbet som restaurant- og orkestermusiker i Berlin i flere år. Hjemme i Warszawa hadde Jac spilt under ledelse av selveste Edvard Grieg. Da familien Maliniak kom til Norge og Trondheim 8. juli 1918 hadde de allerede bodd noen år i Sverige. De bosatte seg i Trondheim fordi Jac hadde fått tilbud om å starte kapell (et lite orkester) på Britannia.

Jac og hans orkester spilte til middag og til dans senere på kvelden. Han tok den store verden inn til Trondheim gjennom sitt strålende fiolinspill i Palmehaven. De daglige konsertene der ble direkteoverført på radio til hele landet.¹⁸ Han var også dirigent og fast musiker i Trondheim

¹⁷ [Britannia hotell • Jødiske fotspor i nord \(jodiskefotspor.no\)](https://www.adressa.no/okonomi/i/048E7o/britannia-hotel-gjennom-111-ar)

¹⁸ [Ingen andre instrumenter har gledet så mange i Trondheim - adressa.no](https://www.adressa.no/okonomi/i/048E7o/britannia-hotel-gjennom-111-ar)

symfoniorkester og var aktiv på de fleste fronter i byens kulturliv i mellomkrigstiden. Han var ekstremt dyktig, og ekstremt populær.

Figur 10 Jacques Maliniak, Palmehavens første kapellmester. <https://musicandresistance.net/persons/jacob-jac-maliniak/>

Under andre verdenskrig, i oktober og november 1942, ble Jac og Mathilde arrestert og sendt til Bredtveit fengsel i Oslo. Jac og Mathilde ble sendt videre til Auschwitz og ble drept ved ankomsten 3. mars 1943. Det er lagt ned snublesteiner for Jac og Mathilde utenfor deres tidligere hjem i Elgesetergate 30B.

Per august 2024 er hans fiolin utlånt fra Jødisk museum og Jacs etterkommere til fiolinisten Daniel Turcina, 1. konsertmester i Trondheim symfoniorkester og opera, på ubestemt tid. Palmehaven representerer med dette viktig trøndersk-jødisk historie og også historie om byens kulturelle liv.

2.7.4 Andre verdenskrig

Britannia Hotel ble hovedkvarter for den tyske Höheres kommando og Stadtkommandantur for Trøndelagsområdet under 2. verdenskrig.¹⁹ Mens Phoenix hotel ble kvarter for Gestapo og Sicherheitsdienst, og Handelstandens hus ble okkupert av Wehrmacht, måtte Britannia hotell huse tyske offiserer, blant annet Hauptmann Laurin, sjef for Feltgendarmeniet. Familien Stensrud som den gang eide og drev hotellet ble jaget ut av hotellet i 1941.

¹⁹ [Britannia Hotel under 2. verdenskrig – WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](#)

Figur 11 Britannia hotell under tysk oppukasjon, ca. 1943. Foto: Schrøder / Sverresborg Trøndelag folkemuseum.
<https://digitaltmuseum.no/011012918081/tyske-soldater-utenfor-britannia>

Trondheim opplevde den første "allierte invasjon" allerede onsdag 9.mai 1945, dagen etter den tyske kapitulasjonen i Norge.²⁰ Et britisk fly, som var over byen for å kaste ned flygeblad med henstilling til de tyske soldatene om overgivelse, fikk problemer med den ene motoren og måtte nødlande på Lade flyplass. Da besetningen på syv mann kom ut av flyet, trengte de et sted å overnatte, og fant fram til Britannia Hotel, som jo lød engelskvennlig. Neste morgen kom et nytt fly av typen Sterling for å hente mannskapet, og der var kaptein Per Hysing-Dahl med.

²⁰ [Britannia Hotel da Freden kom – WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](https://www.wikistrinda.no/wiki/Britannia_Hotel_da_Freden_kom)

Senere kom den egentlige britiske besetningsstyrken på 100 mann ombord på destroyeren «Broadway», og med tre minesveipere i front, ledet av brigadier Smith og oberstløytnant Glower, som begge tok inn på Britannia med sine staber. Engelskmennene ble på hotellet i mange måneder.

Også MILORG inntok hotellet, ledere og flere av "gutta på skauen" fant plass i hotellets 5. etasje.

2.7.5 Flere personhistorier

Flere sentrale arkitekter har vært involvert i Britannia i både etableringen av de ulike byggetrinnene og rehabilitering underveis. Britannia representerer derfor også i tillegg til arkitekturhistorie også personhistorie knyttet til de utførende arkitektene.

Jacob Digre (1811, Klæbu-1891)

Jacob Digre etablerte sin egen virksomhet som byggmester i 1838.²¹ I 1862 kjøpte han Einar Grams damphøvleri i Ila. Senere ble anlegget utvidet med eget sagbruk, snekkerfabrikk og tegnekontor. Firmaet Jacob Digre var i sin tid ett av de største byggefirmaene nordenfjells. De oppførte en rekke kirker både i Midt-Norge, Nordland og Finnmark.

En rekke av Trondheims monumentale bygg ble oppført av firmaet i tillegg til Britannia, eksempelvis Hjorten (revet), Frimurerlogen og Mathesongården (Olav Tryggvasons gate 14).

Karl Norum (1852, Levanger-1911)

Karl Norum er mest kjent som en av de store norske jugendarkitektene, men han var mangesidig og spilte en sentral rolle både ved etableringen av Nordenfjeldske Arkitektforening – en forløper til NAL – og i kampen for å få lokalisert en norsk teknisk høyskole til Trondheim.²²

Etter et mellomspill (1884–86) som assistent ved stadsingeniørkontoret ble Norum sjefsarkitekt i Jacob Digres bygningsfirma, her ble han i 25 år. Norums bredde som arkitekt var stor. Mange av de praktbygninger fra hans hånd som i dag preger Trondheim, er holdt i stiler fra historismen, bl.a. Mathesongården og Britannia Hotel. Jugendbyen Ålesund er også preget av Norum. Han stod for flere av de murgårder som ble oppført der etter brannen 1904.

Arne Korsmo (1900-1968)

Arne Korsmo var en av 1900-tallets mest sentrale norske arkitekter og formidler av den internasjonale modernismen.²³ Som designer var han med på å forme det norske bidraget til Scandinavian Design og introdusere den nye disiplinen industridesign. Korsmos virksomhet hadde et stort spenn, fra byplanlegging til design, og fra klassisistisk til senmodernistisk stil. Bak alt han gav form til, lå en intensjon om å skape helhet.

1928 startet Korsmo egen praksis sammen med Sverre Aasland. Korsmo tegnet alltid innredningene i egne bygg, og han innredet også andre privatboliger og forretninger. I sin mondene, dekolglade stil var disse arbeidene preget av art deco. Fra 1935 hadde Korsmo praksis alene, og frem til 1940 skapte

²¹ [Jacob Digre – WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](#)

²² [Karl Norum – Norsk biografisk leksikon \(snl.no\)](#)

²³ [Arne Korsmo – Norsk biografisk leksikon \(snl.no\)](#)

han en rekke større villaer i funksjonalistisk stil, der hans fornemmelse for proporsjonering og gjennomarbeidede detaljer kom til sin rett.

Den andre verdenskrig satte en foreløpig stopper for Korsmos karriere. 1940–42 virket han som byarkitekt ved gjenoppbyggingen av Kristiansund etter tyskernes bombing.

1956 ble Korsmo professor i byggekunst ved NTH. Undervisningen i romkunst tok her en ny vending i form av eksperimenter med lys- og romvirkninger basert på persepsjonspsykologien. Et av de få verkene fra denne perioden i hans liv var ombyggingen av Britannia Hotel i Trondheim, der formspråket i takt med internasjonale tendenser igjen tok en dreining mot det klassiske.

Stensrudfamilien

Britannia hotell har hatt flere eiere siden etableringen i 1870. Ingen andre har hatt et så langt eier- og driveransvar for Britannia hotell som familien Stensrud²⁴. Æraen tok slutt i 1988, da familieselskapet solgte de siste aksjene. Da hadde det gått 64 år siden Kristoffer Nilsen Stensrud (1884-1946) kjøpte Britannia hotell.

Kristoffer Stensrud var utdannet i hotellfaget. Han drev Grand hotell i Molde til 1911, Grand hotell i Olav Tryggvasons gate 5 og Grand Hotel i Kongens gt 26 1912-18, og var fra 1920 gårdbruker på hjemgården Snekkestad.²⁵ I 1924 kom meldingen om at Britannia hotell i Trondheim var konkurs. Kristoffer Stensrud kjøpte Britannia for 1 075 000 millioner kroner²⁶, og overtok den 10. februar 1924.²⁷ Han og hans kone Ingeborg (1889-1984), drev hotellet sammen med Anne Stensrud som var Kristoffer Stensruds søster.

Familien Stensrud bodde både på hotellet og på Leangen gård som de kjøpte i 1927. På Leangen gård var det gartneri, fjøs og stall, og etter hvert ble hotellet selvforsynt med mye av de nødvendige matvarene som ble benyttet i hotelldriften, samt blomster til dekor. Familien Stensrud drev en delikatessebutikk som lå i kjelleretasjen i hotellet.²⁸

2.8 Britannia i dag

I 2015 ble Britannia Hotell kjøpt opp av Odd Reitan og hans eiendomsselskap E.C. Dahls eiendom. Rehabiliteringsarbeidene som startet i 2016 skulle vise seg å være mer omfattende enn man trodde, blant annet på grunn av store sopp- og råteskader. Renovasjonen tok tre år med en anslått kostnad på 1,2 milliarder kroner.²⁹ Ikke mange ville klart å gjennomføre et slik omfattende og kostnadskrevende restaureringsarbeid, og i alle fall ikke den ekstra kostnadssprekken som følge av dårligere tilstand enn antatt. Både restaureringen og rehabiliteringen er gjort med høy kvalitet i materialer. Reitan selv har uttalt at dette som en langsiktig investering som skal kunne stå igjen lenge etter at vi er døde.

²⁴ Nyrønning, Sverre M.: *Britannia*, 2020 s 102

²⁵ [Kristoffer Nils Stensrud – WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](#)

²⁶ Nyrønning, Sverre M.: *Britannia*, 2020 s 102

²⁷ [Britannia Hotel – WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](#)

²⁸ [Kristoffer Nils Stensrud – WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](#)

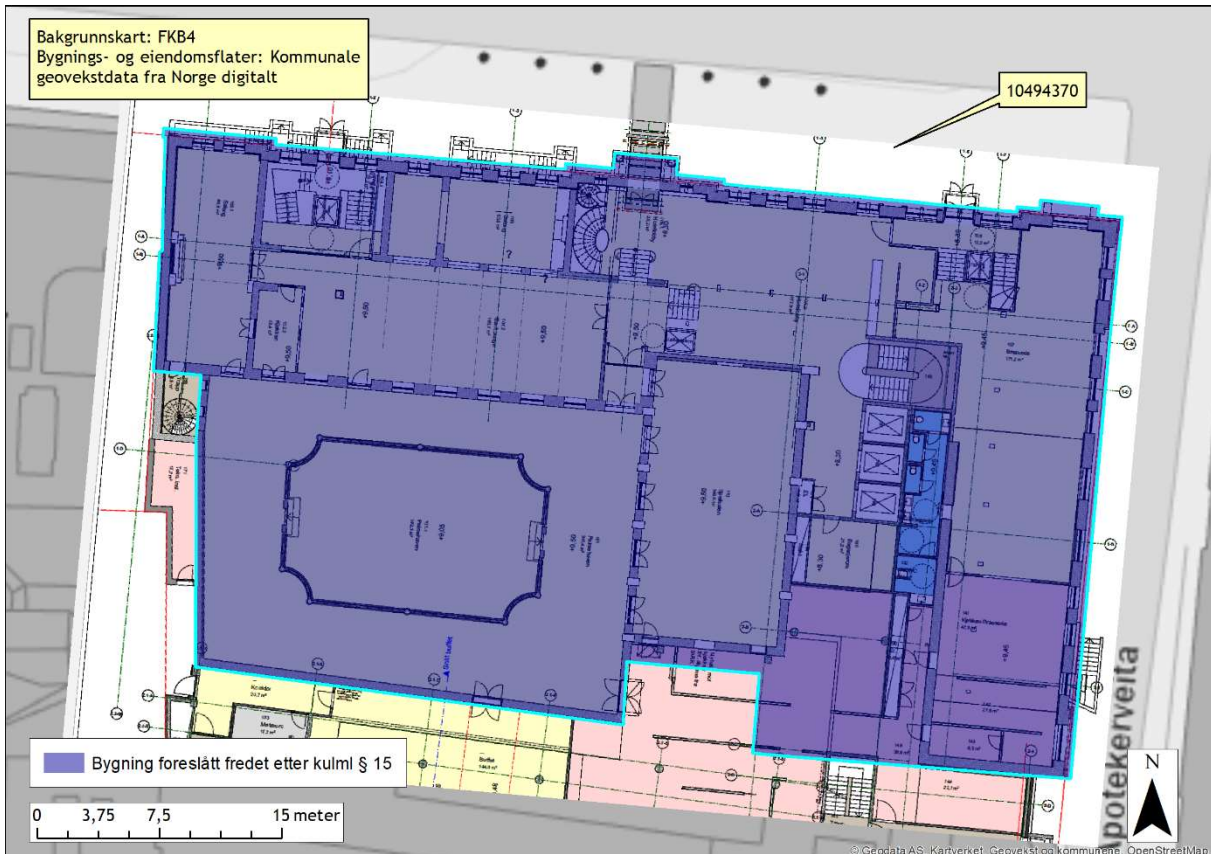
²⁹ [Nå åpner hotellet Britannia – har kostet over en milliard å renovere – NRK Trøndelag – Lokale nyheter, TV og radio](#)

3 Beskrivelse av fredningsobjektet

I dette kapittelet beskrives eksisterende overflater og detaljering på fredningstidspunktet. Tiltak under rehabiliteringsperioden som er relevant omtales.

Figuren under viser avgrensning av fredningen sett opp mot plan 1. Omfanget i eksteriør er satt til å omfatte fasader mot Dronningens gate og Apotekerveita med tilhørende konstruksjon, og takets synlige fasade.

3.1 Eksteriør og konstruksjon

Østlig del av fasade, Dronningens gate

Vestlig del av fasade, Dronningens gate

Fasade bakkenivå, uteservering østlig del av fasade

Fasade bakkenivå, inngang Jonathan grill del av fasade

Tre av seks vinduer som er åpnet ned mot terreng

Detalj fasade, vindu og utsmykning, mot vest

Detalj, lysarmatur i smijern

Detalj smijernsrekkverk

Hjørnet Dronningens gate/Apotekerveita

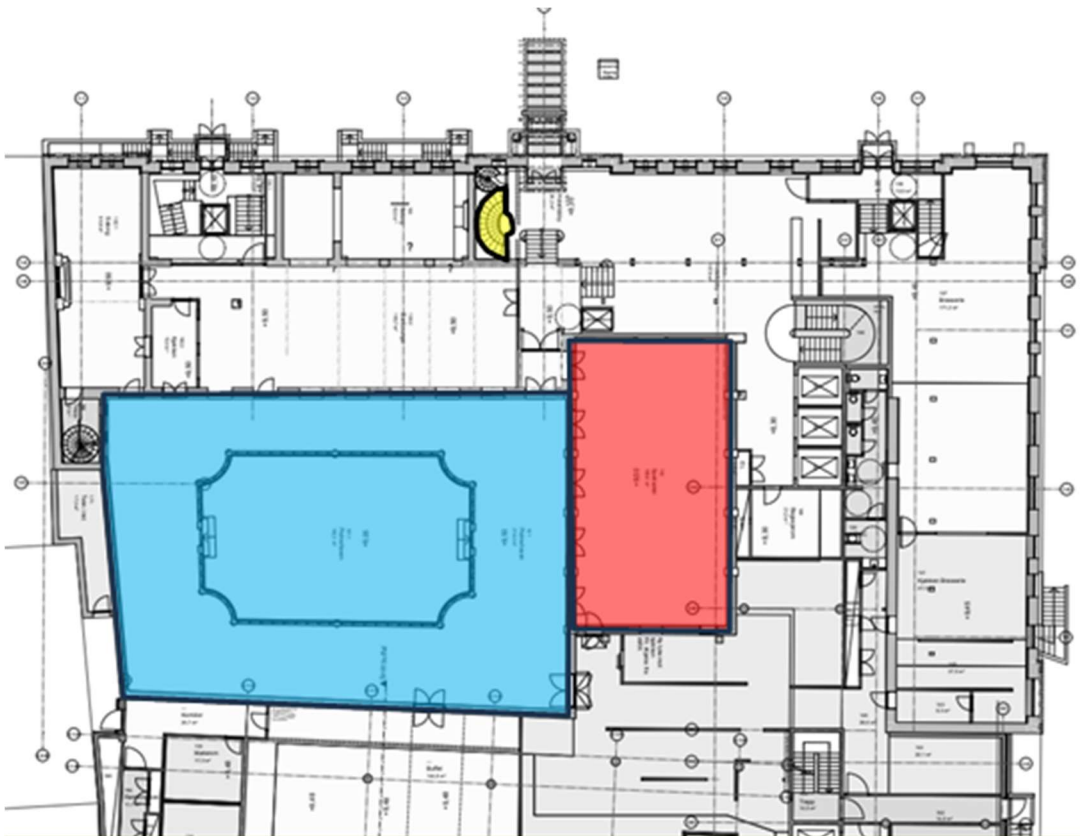
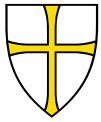
Hovedinngang med detaljering

Relevante tiltak i rehabiliteringsarbeidene:

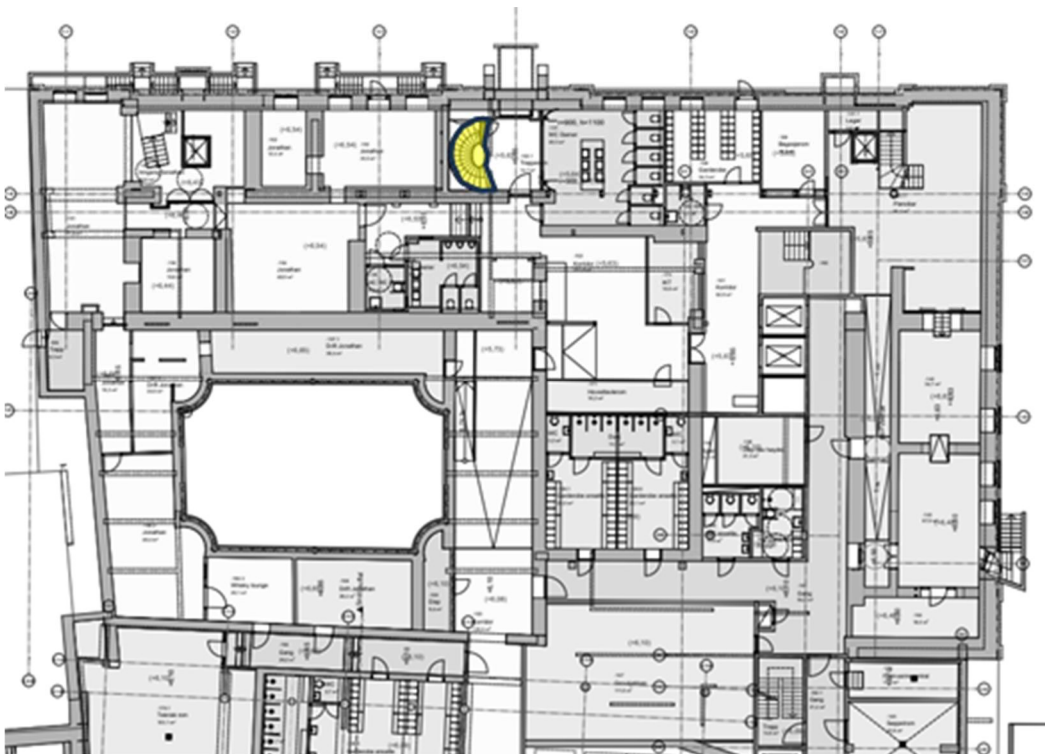
- All akrylmaling fjernet gjennom sandblåsing og erstattet av silikatmaling, fargevalg iht undersøkelser.
- Fasaden ble restaurert med kalkpuss
- Rosettene ble totalrestaurert
- Tekking på tårnet i zink er istandsatt
- Tre vinduer er tillatt utvidet til gateplan, og det er tilført et inngangsparti. Likt utført og symmetrisk mot både øst og vest.
- Ny baldakin over hovedinngangen til resepsjonen ble etablert

3.2 Interiører

Omfanget i interiør er satt til å omfatte Speilsalen i sin helhet, Palmehaven i sin helhet, Arne Korsmos trapperom fra 1. etg til kjeller med tilhørende telefonboks og loftkuppelens innvendige takkonstruksjon. Plantegningene under viser interiørfredning i plan 1 og kjeller.

Plantegning Britannia hotell, 1. etasje. Interiørfredningen av Palmehaven vist med blått, Speilsalen med rødt og Arne Korsmos trapp med gult.

Plantegning Britannia hotell, kjeller. Interiørfredningen Arne Korsmos trapp vist med gult

3.2.1 Speilsalen

Speilsalen mot kjøkken og ny anretning

Speilsalen mot Lobbybar og resepsjonsområdet

Detalj av speilfelt m/ omramming, utsmykning m/risalitter

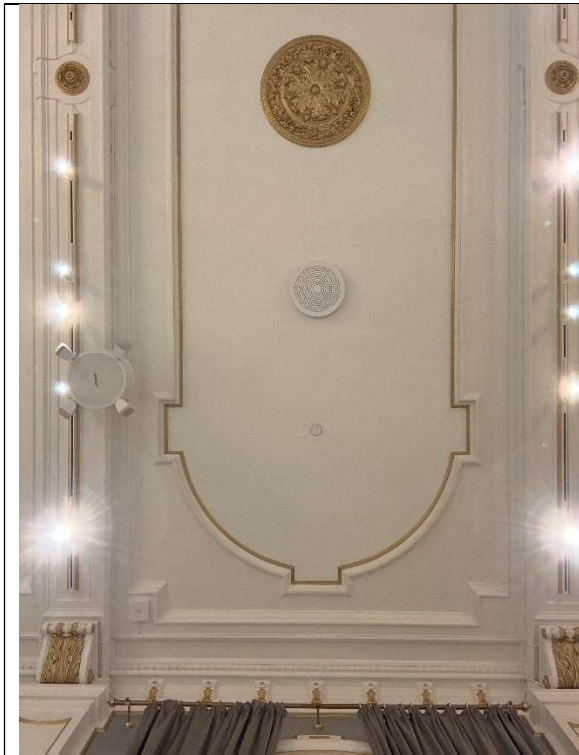
Detalj av dør inn til Palmehaven

Detalj av ny tapet

To originale lysekroner fra 1885

Detalj av himling

Åpning mot kjøkken, der det tidligere var speil

Panorama, vegg mot øst

Panorama, vegg mot vest og inn til Palmehaven

Relevante tiltak i rehabiliteringsarbeidene:

- Detaljering i form av listverk, stukkatur og rosetter er bevart
- Lysekroner fra 1885 ble restaurert
- Nytt eikegulv, kopi av det gamle/sist kjente
- Speil hovedsakelig behold
- Speil mot sør (kjøkken) åpnet og erstattet med plate/rullegardin som kan åpnes for visuell kontakt mellom restaurant og kjøkken.
- Originale tapeter fjernet, dokumentert av NIKU. Dagens tapet er inspirert av de eldste lagene.

3.2.2 Palmehaven

Palmehaven, øvre og nedre nivå

Del av palmehaven, både øvre og nedre nivå

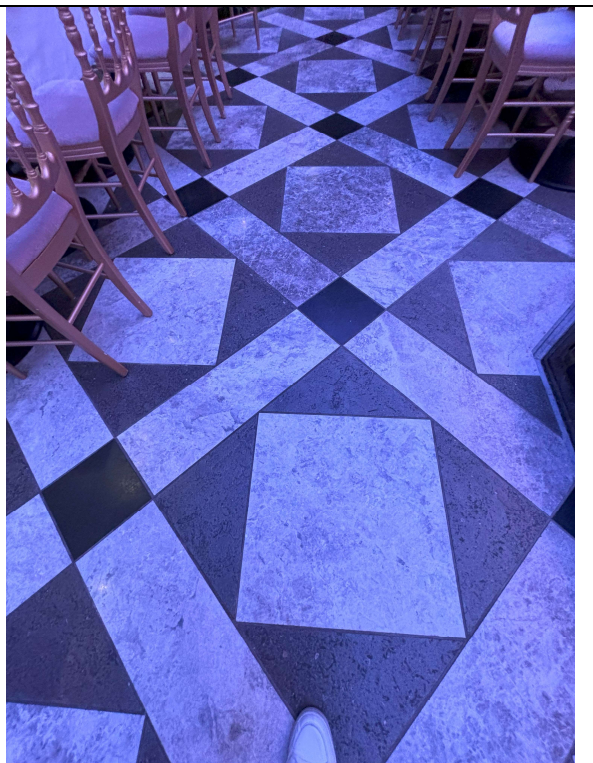
Palmehaven, øvre nivå

Detalj nedre nivå, palmefelt og rekkverk

Fontene, nedre nivå

Detalj gulv nedre nivå

Trapp mellom nedre og øvre nivå, mot Speilsalen

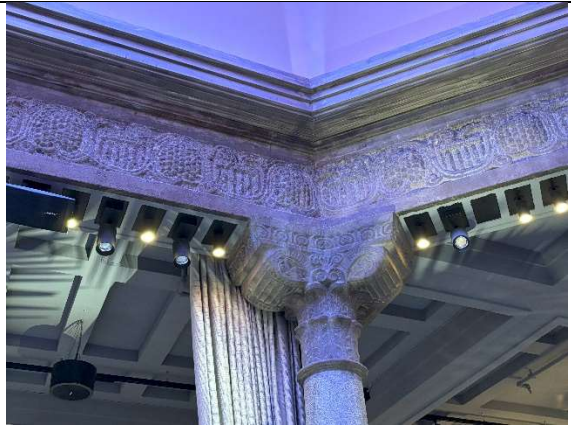
Originale kobberlykter, teknisk lagt utenpå himling

Detalj takkassetter

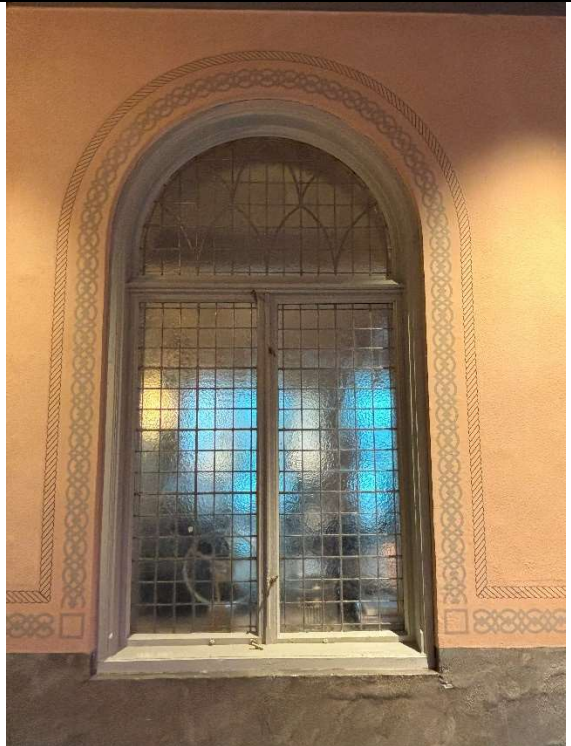
Glasstak, nyere glass er skiftet ut

Detaljer, maurisk stil

Detalj søylebase med dekor og rekkeverk

Detalj, vindu inn mot Lobbybaren

Originale blyglassvinduer, nyere sjablonmønster

Detalj av blyglassvindu med hasp

Detalj av dekor

I forbindelse med rehabiliteringsarbeidene ble følgende gjort:

- Relativt få endringer ut over istandsetting av originalt/eksisterende materiale/konstruksjoner og overflater
- Glass og konstruksjon i glasshimlingen er skiftet ut.
- Etablering av ny «stjernehimmel», da den gamle fra 1980-tallet var teknisk utdatert og ute av drift.
- Fontene intakt
- Nye EL-installasjoner og sprinkleranlegg, teknisk lagt utvendig på tak
- Originale kobberlamper bevart.
- Montert akustikkplater i takspeil
- Renset stein
- Skiftet gulv i det nedsenkede arealet som opprinnelig var gressplen (1918). Originalt materiale var ikke bevart, dagens gulv erstattet fliser fra 2000-tallet.
- Mønster og farge på vegger gjenskapt på bakgrunn av funn.

3.2.3 Arne Korsmos trapperom fra 1. etg til kjeller, med tilhørende telefonboks

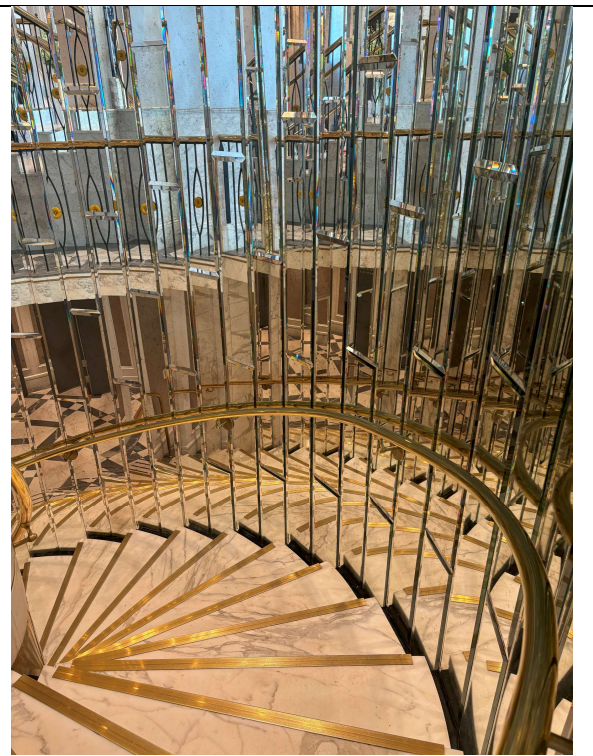
Korsmos trappeløp fra resepsjonsområdet

Korsmos trappeløp fra kjeller

Korsmos trapp, telefonboksen i resepsjonsområdet

Trappeløp med original marmor, speil og håndløper

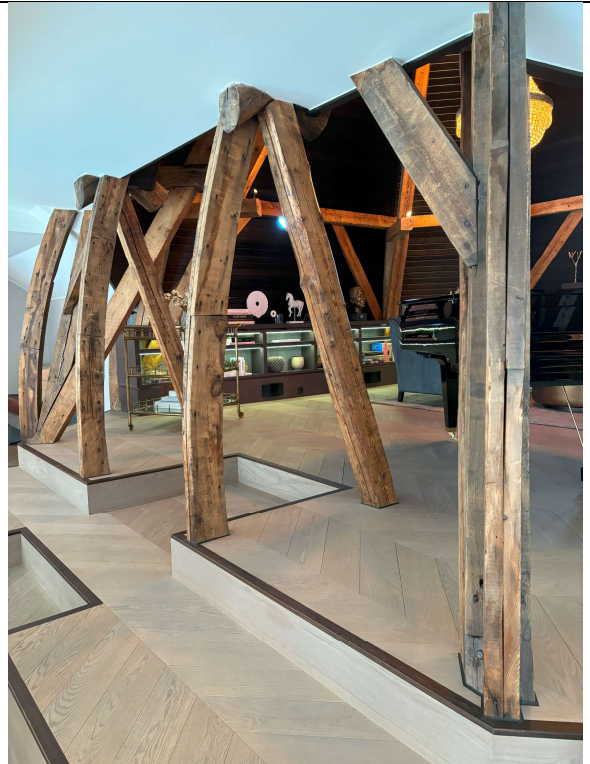
I forbindelse med rehabiliteringsarbeidene ble følgende gjort:

- Satt i stand ved hjelp av rensing av marmor samt supplering av knust stein
- Telefonboks satt i stand og bevart, gjenbrukt til tekniske installasjoner.

3.2.4 Innvendig konstruksjon, kuppel på tak

Konstruksjon, takkuppel i tårnsuite

Konstruksjon, takkuppel i tårnsuite

Detalj takkonstruksjon i kuppel

Detalj, konstruksjons-/flyttemerker på bjelker

I forbindelse med rehabiliteringsarbeidene ble følgende gjort:

Eksisterende kuppel ble foret og kledd med panel. Konstruksjonen er bevart, og delvis kledd inn i panel- og gipsinnkledningen.

4. Anbefalt litteratur

Det er skrevet flere bøker om Britannia Hotell. Dette dokumentasjonsvedlegget er ment for å belyse vedtak om fredning, og ikke være en publikasjon som gjengir hotellets fulle historie. For den som ønsker å lese mer, anbefales følgende bokutgivelser:

-*Britannia*, Sverre M Nyrønning, utgitt 2020

-*Sild og champagne – i glansen og skyggen av Britannia hotel*, Ingeborg Stensrud, utgitt 2022

5 Kilder

Nettkilder:

www.nb.no

www.britannia.no

[Krevende renovering av historisk hotell \(schueco-knowledge.no\)](http://schueco-knowledge.no)

[Arkitektur N Nr. 4 2019 - Britannia gjenfortalt.pdf \(berre-ellefsen.no\)](#)

[Jacob Digre – WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](http://strindahistorielag.no)

[Gunnerusgården – WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](http://strindahistorielag.no)

[Britannia Hotel – WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](http://strindahistorielag.no)

[Britannia hotell • Jødiske fotspor i nord \(jodiskefotspor.no\)](http://jodiskefotspor.no)

[Ingen andre instrumenter har gledet så mange i Trondheim - adressa.no](http://adresa.no)

[Jacob \(Jac\) Maliniak • Music and Resistance](#)

[Britannia Hotel under 2. verdenskrig – WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](http://strindahistorielag.no)

[Britannia Hotel da Freden kom – WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](http://strindahistorielag.no)

[Nå åpner hotellet Britannia – har kostet over en milliard å renovere – NRK Trøndelag – Lokale nyheter, TV og radio](#)

[Jacob Digre – WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](http://strindahistorielag.no)

[Karl Norum – Norsk biografisk leksikon \(snl.no\)](http://snl.no)

[Arne Korsmo – Norsk biografisk leksikon \(snl.no\)](http://snl.no)

[Kristoffer Nils Stensrud – WikiStrinda \(strindahistorielag.no\)](http://strindahistorielag.no)

Saksdokumenter:

Vedtak om midlertidig fredning, 18.01.2017, saksref. 201609752-4, Sør-Trøndelag fylkeskommune

Bøker:

Christiansen, Per R.: *Hus med hedersmerke*, gjengitt av Trondhjems historiske forening, 2009

Nyrønning, Sverre M.: *Britannia*, 2020